

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
VÝSTŘIŽKOVÁ SLUŽBA
Praha 2-Vyšehrad, K retundě 8/82 - tel. 29 73 78

VÝSTŘIŽEK Z ČASOPISU
PRÁCE - PRAHA

Autogram, Praha

1. X. 1976

ze dne

O'NEILL U BEZRUCŮ

Do jarní premiéry hry amerického dramatika Eugena O'Neilla *Farma* pod jménem v pražském Realistickém divadle zařadilo od 10. září toto drama do repertoáru i Divadlo Petra Bezruče v Ostravě. V režii J. Janíka, na scéně hostujícího výtvarníka J. Duška se v něm představují herci J. Zach, J. Tesařová, Z. Žák, M. Cížek, M. Sova a další.

Ostravská realizace se od pražské liší nejen pozměněným názvem — hru uvádí jako *Touhu* pod jménem, aby umocnila O'Neillův záměr vykreslit drama lidí zmítaných silnými vášněmi — ale především režijním pojetím. Přístup režiséra J. Janíka je mnohem civilnější a komornější než postupy pražské inscenace. Výrazným kladem ostravského představení jsou vyvážené herecké výkony hlavních představitelů. Od prvního do posledního obrazu dokáží po celou dobu hry věrohodně a pravdivě, bez zbytečných vnějších efektů vyjádřit onu hloubku citů a motivací svých postav, která vede jednu farmářskou rodinu až k sebezníčení. Hrdinové *Touhy* pod jménem jsou silní a energičtí jedinci, schopní rvát se s přírodou, aby z ní vytěžili zdánlivě nemožné. Síla jejich emocí se však obrací proti nim. *Farma*, zde předmět *touhy* a z toho plnoucí nevážití každého vůči každému, narušuje všechny tradiční rodinné svazky a obrací se proti nim, aby se stala příčinou osobních tragédií. I když ostravské představení nemá tak výraznou hereckou individualitu, jakou je O. Sklenčka v roli Efraima Cabota v Realistickém divadle, jsou jifi

Zach, Johana Tesařová a Zdeněk Žák (loňský absolvent pražské DAMU) v rolích Efraima, Abble a Ebena schopní vést své postavy od začátku do konce představení na vyšší lidské situace a plně vykreslit jejich filozofii, podstatu konfliktu a pozdější tragédie. K sevřenosti ostravské realizace přispívá scénická hudba Jiřího Bulise, posunující hru někdy až do groteskní polohy. Autor se k ní nechal inspirovat americkými lidovými písněmi a jeho hudební vsuvky funkčně dokreslují atmosféru „neomezených možností“ Ameriky v polovině minulého století, dobu tzv. kalifornské zlaté horečky, během níž se děj odehrává. Výprava hostujícího Jana Duška (stejnou můžeme vidět i v Realistickém divadle) uzpůsobila jevištní prostor k maximálnímu rozvinutí hereckých akcí. Scéna je rozčleněna do několika úrovní a dává tak divákovi možnost, aby sledoval postavy hry v různých prostředích současně.

Inscenace O'Neillovy *Touhy* pod jménem v Divadle Petra Bezruče je milým překvapením ostravské podzimní divadelní sezóny.

OLGA NOVÁ

V OSTRAVSKÉM NASTUDOVÁNÍ O'Neillovy *Touhy* pod jménem vytvořil úlohu Abble herečka Johana Tesařová (na snímku Vladimíra Dvořáka).

VÝSTŘÍŽEK Z ČASOPISU

OSTRAVSKÝ večerník,

- 4. X. 1976

1 Touha, nebo farma pod jilmy?

DPB

Jedna z významných prací amerického dramatika Eugena O'Neilla je *Desire under the Elms*. Na českých jevištích se objevila brzo po svém vzniku, přeložena Frankem Tetauerem jako *Farma pod jilmy*. Takto volený titul předznamenal i výklad této hry, takže ve svých inscenacích vycházela často jako naturalistický obraz tvrdého života na farmě v Nové Anglii kolem poloviny minulého století a působila pak jako opožděný americký potomek dávno už odbytého evropského literárního a divadelního období.

Nový překlad Milana Lukeše upřesňuje nejen titul hry, ale zároveň i aktualizuje možnosti jejího jevištního výkladu, v němž farma není už jen prostředím těžkého života, ale je i předmětněním jeho smyslu a determinantou lidských osudů. Pod názvem *TOUHA POD JILMY* se tento nový překlad objevil nyní v režii Josefa Janíka na scéně ostravského Divadla Petra Bezruče. Stojí za pozornost, nakolik inscenátoři možnostmi Lukešova překladu, využil a jak půl století staré drama vyloží svému dnešnímu, převážně mladému obecenstvu.

Scénická výprava Jana Duška vytváří sice herní prostory podle autorových dispozic, postrádá však takový prvek,

kteřý by umožnil sdělení přeneseného, obrazného významu hry. Zkratkovitý popis prostředí klade navíc značné nároky na herce, jejichž některé klíčové scény odvádí až do zadního plánu jeviště. V omezené sdělnosti (nikoliv srozumitelnosti) dialogů je pak nutné hledat už první příčiny oslabeného účinku celého představení. Nejde to samo zřejmě jen na vrub scény, mnohem závažnější je především režijní vedení herců. Přznačná pro to je velká úvodní scéna hry, v níž se dva starší farmářovi synové, hrani M. Sovou a M. Čížkem, rozhodují odejít ze ztročující dřiny na farmě za iluzi zlatého kalifornského blahobytu. Jejich útěk zde působí jako povedený kousek, jímž oba kumpáni podfouknou nejen svého podivinského otce, ale i nevlastního bratra — jehmánka. Rozmarná atmosféra úvodního obrazu se přenáší dále a svou bujarostí obdivuhodně dlouho osvětluje i ty části hry, v nichž pak už krystalizuje její tragické jádro. Zbývající tři herci — J. Tesářová jako Abbie, J. Zach jako starý Efraim Cabot a Z. Žák jako jeho nejmladší syn Eben — dlouho nestačí úvodní atmosféru představení překonat, zejména když i jejich hra je vedena spíše k demonstraci vzniklých situací než k hlubšímu objasnění jejich zrodu, vývoje a proměn. Složitě

vzájemné vztahy postav, motivované fakty historickými (tradice), sociálními (bohatství), ideologickými, psychologickými i biologickými, nejsou dost účinně rozpracovány. Zvláště psychologická motivace jejich jednání není dosti silná a přesvědčivá, takže představení ztrácí svůj třetí, hlubinný, rozměr. A tak hle-diště sleduje už jen milostné vzplanutí mladé farmářovy ženy k jeho synovi. Rozhodující úloha jejich lásky v dramatickém přerodu od sobecky kořistnické žádostivosti po majetku až k sebeobětující touze po štěstí lidského soužití není vyjádřena tak působivě, aby zasáhla hlediště v plné síle. Nelze přitom říci, že by herecké výkony v hlavních třech rolích nebyly zajímavé. Jsou však nasměrovány k jiným cílům a vybočují z žánru hry. Proto zůstává aktuální poslání tohoto představení do velké míry nenaplněno, proto nakonec po poslední oponě odcházejí diváci méně dotčeni a méně vzrušeni, než by se u tohoto dramatu mohlo očekávat. (E)

PRAŽSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
VÝSTŘIKOVÁ SLUŽBA

Praha 2-Vyšehrad, K rotundě 8/82 - tel. 29-73-78

VÝSTŘÍZEK Z ČASOPISU

Ostravský večerník

- 8 IX. 1976

~~Divadlo Praze Beseda v Ostravě uvede v pátek 10. září premiéru slavného dramatu Eugena O'Neilla Touha pod jílmy. Eugen O'Neill šel ve stopách Strinbergových, Ibsenových a Aischylových děl. Zachytil řeč dělníků na farmách a na mořích. Akademikům dramatikové neuznávali obhroublost a svěráznost jeho jazyka, básníky urážela jeho věčně se opakující metafora a filozofové mu vytýkali jeho selskou jistotu pravdy. Tuto inscenaci nastudoval režisér Josef Janík na scéně hostujícího výtvarníka Jana Duška. Hlavní postavy vytvořili Jiří Zach, Johana Tesařová, Zdeněk Zák (na snímku), Milan Sova a Miroslav Čížek. (VD)~~

PRÁZSKÁ INFORMAČNÍ SLUŽBA
VYŠTRÍŽKOVÁ SLUŽBA
Praha 2-Vyšehrad, E. ročovník 7827 tel. 29-78-78

VYŠTRÍŽEK Z ČASOPISU

NOVÁ SVOBODA

OSTRAVA

7. X. 1976

Touha pod jilmy v Divadle Petra Bezruče

Kde hledat vinu?

Klasika (jak naše, tak i světová) se objevuje v dramaturgickém plánu buď jako pouhé splacení dluhu, kterým jsme občas povinováni literární historií, nebo jako analogie k tomu, co nás v dnešní době páli a na co nestačí v plné míře reagovat současné drama. O'Neillova „*Touha pod jilmy*“, kterou uvedlo Divadlo Petra Bezruče jako druhou premiéru letošní sezóny, patří nesporně do druhé kategorie. Hra o majetku, který rozleptává i ty nejužší lidské svazky a podlamuje každou lidskou morálku, je nesporně předobrazem dnešní konzumní Ameriky, ale může být i apelem pro všechny, v nichž dosud přežívají vlastní sobecké zájmy.

Autor v dramatické zkratce na postavách tří synů, otce Efraima Cabota a jeho mladé ženy Abbie, jejichž příběh je zasazen do poloviny minulého století, do doby kalifornské zlaté horečky, přesvědčivě demonstruje, jak člověk v zajetí majetku přestává být sám sebou a začíná být posuzován jen podle své „užitné ceny“ — kolik vlastní, kolik zvládne práce (starý Cabot), má-li hezkou ženu apod. Jen to se v takovém světě uznává a cení. Podstatné lidské vlastnosti — cit, láska, svědomí, čestnost — jsou jenom přítěží v žebříčku hodnot a jsou spíše směšné (např. Simon a Petr Cabotovi). Tato defigurace vztahů a proměna hodnot poznamenává ve hře každou z postav. A i když každá z nich

reaguje po svém, všem je společná, ve větší či menší míře, touha změnit tento stav, i když změnu hledá každý jinde a realizuje ji často jen prostřednictvím marných snů.

Skutečná cesta kudy z této bídě se v O'Neillově hře jmenuje Láska. Touží po ní všichni protagonisté příběhu: starý Cabot, kterému v předešlých manželstvích chyběl právě tento vztah a jež je pro svou nynější mladou ženu ochoten i zabít. Touží po ní zcela přirozeně jeho nejmladší syn Eben, i Abbie, která jediná se kvůli ní odhodlá ke vzpouře. Vražda, již se dopustí na svém právě narozeném synovi, není aktem vášně či sobectví, ale hlubokou katarzí postavy, která se rozhodla vymanit z lidského řádu. Nemůže však vidět skutečný zdroj viny a řeší proto situaci po svém. Její čin, i když absurdní a krutý, i když draze zaplacen, má svůj význam. Naplňuje se v poznání, že holá existence není vše. Teprve láska a mravnost dávají životu smysl a ukazují člověku svět, který bude možná naplněn zatím jenom marných snů.

Tuto nejzávažnější stránku hry vystihuje s úspěchem i Janíkova režie a výkony hlavních představitelů (Z. Žáka, J. Tesařové a J. Zacha). Celek je držen v poměrně jednotném stylu, k němuž nešťastně přispívá i střídání řešení scény J. Duška. **ŠÁRKA KOSKOVÁ**

VÝSTŘÍŽEK Z ČASOPISU

KVĚTY, PRAHA

ze dne 30. IX. 1976

Z PRVNÍ ŘADY

Jednoduchá, přehledná a funkční scéna hostujícího výtvarníka Jana Duška poskytuje dokonale obraz prostředí, ve kterém se odehrává děj hry Eugena O'Neilla *Touha pod jilmem* (překlad Milan Lukeš, Divadlo Petra Bezruče Ostrava, režie Josef Janík, premiéra 10. září). Ocitáme se na statku Cabotových a na prostranství přímo před ním, jsme na severovýchodě Spojených států, v Nové Anglii, a píše se rok 1850, do kterého je drama zasazeno.

Tři bratři, Šimon, Petr a Eben pracují na farmě svého otce Efraima Cabota — první dva z nich ženou neutěšené vztahy a neujasněná touha za vysněným a pomyslným bohatstvím do Kalifornie zlaté horečky. Na farmě zůstává nejmladší z bratrů Eben, syn druhé Efraimovy ženy, která před nějakým časem zemřela. Vztah drsného až despotického otce k synovi a třetí manželce Abbie, stejně jako vztah obou mladých lidí tvoří osu a páteř celého dramatu. S příchodem Abbie na usedlost dostává děj hry prudký spád, který se režisérovi a hercům podařilo plasticky a věrohodně zachytit, a to bez křečovitého a hysterického přehrávání, ke kterému mohla textová předloha svádět. Abbie, kterou s citem pro míru a jevištní zpodobení vytváří Johana Tesařová, je mladá žena mající za sebou leta nepříliš radostná; za Efraima Cabota se neprovdala z žádné velké lásky, ale z touhy po své první životní jistotě. Jsme svědky přerůstání jejího vztahu k Ebenovi v lásku, všespalující a tragickou, která také nakonec vede ke katastrofě. O'Neill lásku a city zpředměňuje — jednak ve vlastnictví statku, jednak v touze postav zmocnit se jedna druhé. Vyrovnané, civilní a působivé herecké výkony podávají vedle Johany Tesařové i další dva hlavní hrdinové — Eben Zdeňka Žáka, čerstvého absolventa DAMU, přináší na jeviště rozkolísanost mládí a první velké

otavé vzplanutí, Jiří Zach v roli Efraima Cabota je typickým představitелеm drsného chlapa Ameriky minulého století se všemi průvodními znaky — sobectvím, despotismem, chamtivostí a bezohledností. Ve vstupní scéně se daří navodit odpovídající atmosféru i Milanovi Sovovi a Miloslavovi Čížkovi v úlohách starších Cabotových synů, za samostatné zaznamenání stojí styllová scénická hudba Jiřího Bulise, která jednotlivé části dramatu funkčně dělí, dotváří a posunuje děj. I když to nebývá zvykem, považují za nutné zmínit se o hezkém tištěném divadelním programu se zasvěcenou textovou vložkou Milana Lukeše, který připravili dramaturg Václav Cervinka s výtvarníkem Sašou Rycheckým a dokonalejšími fotografiemi opatřil Vladimír Dvořák.

Miloš Skalka

Snímek Vladimír Dvořák

